

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Цебель Руслан Людвікович

кандидат економічних наук,

*доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національний університет «Острозька академія»*

Досенко Єлизавета Русланівна

здобувач вищої освіти,

Національний університет «Острозька академія»

Питанням економічної сутності податку на додану вартість, його адміністрування та сплати присвячені праці таких вітчизняних вчених як К. Безверхий, А. Бурківська, Т. Бутинець, Ю. Григоренко, Л. Гуцаленко, Н. Здирко, О. Кушніренко, О. Малишкін, Т. Мараховська, Л. Очертько, Р. Сидоренко, А. Чирва, О. Юрченко та ін. Незважаючи на численні праці вчених існуюча система обліку та контролю податку на додану вартість не спроможна в повній мірі забезпечити зростаючі інформаційні потреби управлінського пероналу підприємств у зв'язку із численними змінами податкового законодавства, що викликає потребу подальших досліджень.

Винахідником податку на додану вартість вважається німецький науковець, урядовий консультант і бізнесмен доктор Вільгельм фон Сіменс, який винайшов «покращений податок з обороту. Покращення полягало у відніманні попередньо сплаченої суми податку, в результаті чого податкова база на кожному етапі зменшувалась залежно від внеску до ціни товару. Саме цей податок, на думку А. Скенка та О. Олдмена, став прототипом ПДВ» [1, с. 16].

Термін «податок на додану вартість» має французьке походження. Вперше ПДВ сформульований у 1954 році французьким економістом Морісом Лоре. З 1958 року цей обов'язковий платіж увійшов у податкову систему Франції, а потім почав завойовувати Європу [2, с. 150]. Першою європейською країною, яка запровадила ПДВ, була Данія [3, с. 18].

Економічна сутність податку на додану вартість визначається тим, що цей податок є частиною створеної додаткової вартості, яка виникає на етапах виробництва додаткового продукту, він входить до ціни продажу товарів та послуг і відшкодовується кінцевим споживачем. ПДВ сплачується під час кожного факту купівлі-продажу починаючи в початку процесу його виробництва і закінчуючи його реалізацією.

В процесі дослідження підходів науковців до економічної сутності ПДВ виділяємо наступне визначення, яке на нашу думку найбільш повно

розкриває сутність поняття, а саме, «ПДВ – непрямий загальнодержавний податок, який є складовою ціни товарів і послуг та включає податкові зобов'язання щодо постачання товарів (послуг), податковий кредит щодо постачання товарів (послуг) та зобов'язання перед бюджетом з ПДВ» [4, с. 85].

Дослідження науковців показують, що податок на додану вартість має фікальну спрямованість. З точки зору бухгалтерського обліку слушною є позиція Т.Семенко, що «Розглядаючи методику обліку та звітності з ПДВ необхідно зазначити, що відповідно до чинного податкового законодавства України, в обліку та звітності з ПДВ вибраний найскладніший підхід щодо обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ. Він полягає у поєднанні системного бухгалтерського обліку та несистемного податкового обліку шляхом визнання доходів одночасно двома способами (за першою з подій)» [5, с. 53].

Недоліки ПДВ пов'язані перш із складним порядком його адміністрування. Практика діяльності підприємств показує, що цей податок потребує нових підходів щодо обліку і звітності. Невизначеним залишається питання поняття «податкового обліку», оскільки Податковий кодекс України не містить такого поняття. Науковці, які досліджують питання оподаткування стверджують, податковий облік відноситься до сфери обліку та звітності, а науковці з питань бухгалтерського обліку – до сфери оподаткування та фінансів. «Одна частина вчених вважає, що податкового обліку не існує, інші замінюють визначення «податковий облік» на «податкові розрахунки» [6]. «Одні автори вважають його підсистемою бухгалтерського обліку, інші називають його системою групування інформації для визначення податкової бази за податками [1, с. 65].

О. Малишкін характерними рисами податкового обліку ПДВ вважає наступні:

- окремі правила виникнення й обліку податкового зобов'язання та податкового кредиту – за правилом першої події або за касовим методом (для окремих операцій платника податку);

- окремий первинний документ, за яким оформлюють операції постачання товарів (робіт, послуг) – податкова накладна, розрахунок коригувань до податкової накладної (на внутрішні операції), митна декларація (на імпорт і експорт);

- окремі правила коригування (зменшення та відновлення) сум податкового зобов'язання та податкового кредиту – за окремим первинним документом (розрахунок коригувань до податкової накладної);

- окремий реєстр аналітичного обліку у формі Реєстру виданих та отриманих податкових накладних;

- окрема форма декларації та додатки до неї [8, с. 28].

Усі ці фактори говорять про те, що в Україні утворилася відокремлена від бухгалтерського обліку автономна система інформації про податок на додану вартість.

В умовах воєнного стану податкове законодавство потребує удосконалення щодо операцій з ПДВ шляхом наближення до європейських стандартів та автоматизації існуючих процесів подання інформації до контролюючих органів. У таких умовах необхідно внести зміни в оподаткування, з метою забезпечення фінансової стабільності та розвитку усіх сфер життя України.

З одного боку, необхідно погодитися з думками дослідників, що в сучасних умовах в Україні буде доцільним питання зниження ставок ПДВ. Це могло б дати можливість суб'єктам господарювання знизити податкове навантаження, але призведе до різкого зменшення доходів державного бюджету, тим більше, що в Податковому кодексі України не наведено достатніх компенсаційних джерел, які б дали змогу покрити бюджетні витрати» [1, с. 18]. З іншого боку, слухними є думки урядовців щодо необхідності збільшення ставок податку на додану вартість.

Податок на додану вартість – непрямий податок, який має універсальний характер та відповідає умовам ринкової економіки. Значення податку на додану вартість в тому, що його сплачує продавець (виробник, постачальник) товарів, робіт, послуг із доданої вартості, на стадії реалізації. Серед дослідників існує багато суперечливих поглядів стосовно ПДВ. Але ПДВ залишається найважливішим під час наповнення бюджету в багатьох країнах світу.

Список використаних джерел:

1. Шаповал Т.Б. Податок на додану вартість: генеза та сучасна трансформація в умовах реформаційних правотворчих процесів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2017. Вип. 47. Т. 3. С. 16–19.
2. Загорельська Т.Ю., Колот В.О. Процес адміністрування податку на додану вартість та його роль у виконанні основних функцій податкової системи України. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2015. Вип. 2. С. 149–160.
3. Якубів В.М., Боришкевич І.І. Проблеми й перспективи вдосконалення спрощеної системи оподаткування в Україні. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2014. Вип. 10(2). С. 15–22.